МОЛИТВИ И ПЕСНОПЕНИЯ ИЗ „ПРАВОСЛАВНОТО БОГОСЛУЖЕНИЕ”



Св. пророкица Давид

Литургичното богослужение и живот „е покана да участваме в Божието явяване, да се озовем пред Бога в Неговата светлина и да Му служим. Това е така, защото богослужението обхваща историята на събитието и самото събитие, историята на спасението и самото спасение, възвестяването на Словото и Неговото евхаристийно явяване и осъществяване”. (1)

1. Утренното богослужение се състои от **полунощница**, **утрення** и **първи час**.

Полунощницата е служба, която се извършва посред нощ. Нашият Спасител, Господ Иисус Христос, според ап. и ев. Лука (6:12), се молил често; веднъж прекарал цяла нощ в молитва към Бога. В Деяния апостолски се споменава, че апостолите Павел и Сила в затвора се молили и славили Бога (Деян. 16:25). Първите християни, преследвани от езичниците, също се молили нощно време на Бога. Нощта била за тях най-благоприятно време за молитва. В нощната тишина и самотност те калявали и формирали чрез молитва духа си за предстоящите им подвизи при предизвиканите срещу тях гонения от езичниците.

За улеснение на християните, днес в православните храмове полунощницата се чете на разсъмване, в спомен на Христовото възкресение. Полунощницата напомня за смъртта, за часа, в който ще възкръснат мъртвите, и за Второто идване на Христа; внушава се да очакваме с бодърстване Второто пришествие Христово; възнасят се молитви за починалите. Застъпени са

50, 118, 120 и 133 псалми.



Полунощниците биват всекидневни, *възкресни, съботни, празнични и пасхални.*

Утрeнната на гр. ὄρθρος, на лат. matutinum) е служба, която се извършва с настъпване на утрото – προϊ εωθεν. Характерни нейни признаци са: шестопсалмието, канонът и великото славословие. Понякога в утренното богослужение вмъкваме и полилеи, т.е. особено тържествено пеене, съставено от стиховете на 134 и 135 Давидови псалми, които започват с думите “Хвалите имя Господне”.

Вечернята и утреннята служби, както споменахме и по-рано, произлязли от съкращението на древните канонически часове: първи, трети, шести и девети часове. За иудеите утрото и вечерта били главните задължителни времена за молитва, а останалите часове се считали за свободни, т.е. били дело на личната набожност у отделния израилтянин.

От иудеите тези канонически часове преминали у християните и получили литургична обработка под влияние на монашеските обичаи.

В Апостолските постановления, в писмото на св. Василий Велики до неокесарийците и др. намираме указания, че като отделна самостоятелна служба *утреннята* е съществувала още от най-древно време.



Св. пророкицар Давид

Древната утренния, според тези източници, съдържала псалми, молитви, четения и песнопения, но числото, редът и последованието на молитвите нямали още окончателна форма. Главният център, около който се е развивала тази служба, бил утренният псалом. Последният бил пренесен в утренното богослужение от ветхозаветния иудейски обичай. Сведения за това намираме в Апостолските постановления. Централният утренен псалом се

придружавал в богослужението и от други псалми, които, според древните свидетелства, стигали понякога до двадесет. В повечето, обаче, от древните църкви се употребявали до дванадесет псалми. Тези дванадесет псалми са послужили като основа за развитието на утреннята в сегашната ѝ форма. Първите шест псалми образували особена част на утренното богослужение, известна под името "**шестопсалмие**", а пък вторите шест псалми минали към вечерното богослужение.

Най-древни песни на християнския култ са псалмите. Пеенето на псалмите е било организирано в Иерусалимския храм; той се е смятал за център на еврейския култ. Главен организатор на пеенето на псалми при еврейския обряд е бил пророк и цар Давид и то преди още да е бил изграден Соломоновия храм (1 Паралип. 25:7). Соломон е заповядал да бъде продължена традицията на баща му (вж. 2 Паралип. 8:12 сл.). Малко по-късно пеенето на псалми се изпълнявало през време на Пасхалната вечеря, а тъй също и при съботните събрания в синагогата.

Шестопсалмие (гр. ексапсалми) наричаме шестте псалома (3, 37, 62, 87, 102, 142), с които започва **Утренята** и чието четене изисква от вярващите особено внимание. Както предначинателния псалом на **вечернята,** шестопсалмието на **утренята** пробужда у вярващите души дълбоко религиозни чувства и подготвя молещите се за Великата ектения. По време на шестопсалмието свещеникът чете т.н. светилни молитви.

Слава във висините Богу, и на земята мир, между човеците благоволение (3 пъти).

Господи, отвори устните ми, и устата ми ще възвестят Твоята хвала (2 пъти).

ПСАЛОМ 3 (Псалом на Давида, когато бягаше от сина си Авесалома.)

Господи, колко се умножиха враговете ми! Мнозина въстават против мене; мнозина казват за душата ми: за него спасение няма в Бога. Но Ти, Господи, си щит пред мене, моя слава, и Ти въздигаш главата ми. С гласа си викам към Господа, и Той ме чува от светата Си планина. Лягам, спя и ставам, защото Господ ме закриля. Няма да се уплаша от десетки хиляди люде, които отвред са се опълчили против мене. Стани, Господи! спаси ме, Боже мой! защото Ти удряш по лицето всички мои врагове и трошиш зъбите на нечестивите. От Господа е спасението. Върху Твоя народ е Твоето благословение.

ПСАЛОМ 37 Псалом Давидов. В спомен (за съботата).

Господи, в яростта Си не ме изобличавай и в гнева Си не ме наказвай, защото Твоите стрели се забиха в мене, и Твоята ръка тежи върху ми. Няма здраво място в плътта ми от Твоя гняв; няма мира в моите кости от греховете ми; защото беззаконията ми превишиха главата ми, като тежко бреме ме притиснаха, смърдят и гноясват моите рани поради безумието ми. Аз се прегърбих и съвсем се наведох, цял ден ходя натъжен; защото чреслата ми са цели възпалени, и няма здраво място в плътта ми. Изнемощях и извънмерно съм съкрушен; викам от мъките на сърцето си.



Господи, пред Тебе са всичките ми желания, и моята въздишка не е скрита от Тебе. Сърцето ми трепери; моите сили ме напуснаха, и светлината на очите ми, – и нея няма у мене. Моите приятели и моите искрени отстъпиха от раните ми, и ближните ми стоят надалеч. А които търсят душата ми, турят мрежи, и които ми желаят зло, говорят за моето загиване и всеки ден козни кроят; аз пък като глух не чувам и съм като ням, който не отваря устата си; и станах като човек, който не чува и няма в устата си отговор, защото на Тебе, Господи, се уповавам; Ти ще чуеш, Господи, Боже мой.

И аз рекох: да не възтържествуват над мене (моите врагове); когато се колебае ногата ми, те се големеят над мене. Близко съм да падна, и скръбта ми е винаги пред мене. Беззаконието си съзнавам, съкрушавам се заради греха си. А моите врагове живеят и крепнат, и ония, които ме ненавиждат без вина, се умножават; и които ми връщат зло за добро, враждуват против мене, задето следвам доброто.

Не ме оставяй, Господи, Боже мой, не се отдалечавай от мене; побързай ми на помощ, Господи, Спасителю мой!

ПСАЛОМ 62

Псалом на Давида, когато беше в Иудейската пустиня.

Боже, Ти си Бог мой, Тебе търся от ранни зори; за Тебе жадува душата ми, за Тебе чезне плътта ми в земя пуста, изсъхнала и безводна, за да видя Твоята сила и Твоята слава, както Те видях в светилището: защото Твоята милост е по-добра от живота. Устата ми ще Те възхвалят. Тъй ще Те благославям в живота си; в Твое име ще дигна ръцете си. Като с тлъстина и с дървено масло се насища душата ми, и с радостен глас Те възхвалят устата ми.

Кога си спомня за Тебе на леглото си, размислям за Тебе през нощните стражи, защото Ти си моя помощ, и под сянката на Твоите криле ще се зарадвам; към Тебе се привърза душата ми, Твоята десница ме поддържа. А ония, които търсят да погубят душата ми, ще слязат в земната преизподня. Ще бъдат поразени със силата на меча; ще станат плячка на лисиците. А царят ще се зарадва в Бога, ще бъде възхвален всеки, който се кълне в него, защото ще се затворят устата на ония, които говорят неправда.

ПСАЛОМ 87

Господи, Боже на моето спасение! денем и нощем викам пред Тебе: да влезе пред Твоето лице молитвата ми; наклони ухото Си към молбата ми; защото душата ми се насити на нещастия, и животът ми се приближи до преизподнята. Аз се сравнявах с ония, които слизат в гроб; станах като човек без сила, хвърлен между мъртвите, – като убитите, които лежат в гроба, за които Ти вече си не спомняш, и които са отблъснати от Твоята ръка. Ти ме тури в подземен ров, в мрак, в бездна. Натегна върху ми Твоята ярост, и с всичките Си вълни Ти (ме) порази. Ти отдалечи от мене моите познати, направи ме отвратителен за тях; затворен съм, и не мога да изляза.

Окото ми се умори от тъга: цял ден виках към Тебе, Господи, протягах ръце към Тебе. Нима над мъртви ще направиш чудо? Нима мъртвите ще станат и ще Те славят? Или в гроба ще бъде проповядвана Твоята милост, и Твоята истина – в мястото на тлението? Нима в тъмата ще

познаят Твоите чудеса, и в земята на забравата – Твоята правда?
Но аз викам към Тебе, Господи, и сутрин рано молитвата ми Те изпреваря. Защо, Господи, отблъсваш душата ми и криеш лицето Си от мене? Аз съм нещастен и от младини се топя; нося Твоите ужаси и изнемогвам. Над мене се пренесе Твоята ярост, Твоите заплахи ме сломиха, всеки ден ме окръжават като вода: всички заедно ме обсаждат. Ти отдалечи от мене приятели и близки: моите познати се не виждат.

ПСАЛОМ 102 Псалом Давидов.
Благославяй, душо моя, Господа, и цялата моя вътрешност да благославя Неговото свето име. Благославяй, душо моя, Господа и не забравяй ни едно от Неговите благодеяния. Той прощава всички твои беззакония, изцелява всички твои недъзи; избавя от гроб твоя живот, увенчава те с милост и щедрости; насища с блага твоето желание: подновява се като на орел твоята младост. Господ дава правда и съд на всички обидени. Той показа Своите пътища Моисею, на Израилевите синове – Своите дела.



Щедър и милостив е Господ, дълготърпелив и многомилостив: Той се не гневи докрай, нито се вечно сърди. Той не ни стори според нашите беззакония и не ни въздаде според нашите грехове: защото, колкото е високо небето над земята, толкова е велика милостта (на Господа) към ония, които се боят от Него; колкото е далече изток от запад, толкова е отдалечил Той от нас нашите беззакония; както баща милува синове, тъй и Господ милува ония, които Му се боят. Защото Той знае нашия състав, помни, че ние сме пръст.
Дните на човека са като трева; като полски цвят – тъй цъфти той: понесе се над него вятърът, и няма го, и мястото му вече го не познава. А милостта на Господа е отвека и довека към ония, които Му се боят, и правдата Му е върху синовете на синовете, които пазят завета Му и помнят заповедите Му, за да ги изпълняват.
Господ е поставил Своя престол на небесата, и царството Му всичко обладава. Благославяйте Господа, (всички) Ангели Негови, крепки по сила, които изпълнявате Неговата дума, като слушате гласа на словото Му; благославяйте Господа, всички Негови воинства, Негови служители, които изпълнявате волята Му; благославяйте Господа, всички Негови дела, по всички места на Неговото владичество. Благославяй, душо моя, Господа!
ПСАЛОМ 142 Псалом от Давида (когато беше преследван от сина си Авесалома).
Господи, чуй молитвата ми, послушай молбата ми по Твоята истина; чуй ме по Твоята правда и не влизай в съд с Твоя раб, защото пред Тебе няма да се оправдае нито един от живите. Врагът преследва душата ми, натъпка в земята живота ми, принуди ме да живея в тъма като отдавна умрелите, – и отпадна в мене духът ми, онемя в мене сърцето ми.



Спомням си за стародавните дни, размишлявам за всички Твои дела, разсъждавам за делата на Твоите ръце. Простирам към Тебе ръце; душата ми

е към Тебе като жадна земя. Чуй ме по-скоро, Господи: духът ми изнемогва; не скривай лицето Си от мене, за да се не уподобя на ония, които слизат в гроб. Дай ми да чуя рано Твоята милост, защото на Тебе се уповавам, Господи. Посочи ми (Господи) пътя, по който да вървя, защото към Тебе възнасям душата си.
Избави ме, Господи, от моите врагове: към Тебе прибягвам. Научи ме да изпълнявам Твоята воля, защото Ти си мой Бог; Твоят благ Дух да ме води в земята на правдата. Заради Твоето име, Господи, оживи ме; заради Твоята правда избави от напаст душата ми и по Твоята милост изтреби враговете ми и погуби всички, които угнетяват душата ми, защото аз съм Твой раб. Чуй ме, Господи, по Твоята правда и не влизай в съд с Твоя раб. Твоят благ Дух да ме води в земята на правдата.
Слава на Отца, и Сина и Светия Дух, и сега, и винаги и во веки веков. Амин!
Алилуя, алилуя, алилуя, слава Тебе Боже (3 пъти)! Господи помилуй (3 пъти)
Упование наше, Господи, слава на Тебе!

---

1. *Свещ. Михаил Кардамакис, Православната духовност е литургична – http://dveri. bg /*
2. *http://pravoslavieto.com Учебник по литургика – Кратко ръководство за изучаване на православното богослужение, съставил според програмата за духовните семинарии Архимандрит Иона*